

Machteld Siegmann: 'In de leegte en het gemis is genade verborgen'

INTERVIEW LITERATUUR

.....
 Marieke van Meijeren

De vraag naar het waarom van het lijden ervaart ze als haar eigen vraag. Machteld Siegmann heeft geen antwoord, maar ze denkt dat er genade verborgen is in de leegte en het gemis. „Zelf vind ik dat het christelijk geloof het meest recht doet aan hoe ik het mens-zijn ervaar, namelijk als iets ongerijms, een geheim.”

Met uw boek *De kaalvreter* won u in 2020 *De Bronzen Uil* en ook de *CLO-Byblos Literatuurprijs*. Was u verrast door deze prijzen?

„Dat ik zowel de jury- als de publieksprijs van *De Bronzen Uil* had gewonnen, had ik helemaal niet verwacht. Ik stond perplex op dat podium in Gent. Het winnen van de *CLO-Byblosprijs*, een maand later, was een fijne extra bevestiging. Het grappige is dat het Willemsfonds, een van de initiatiefnemers van de prijs, een antiklerikale, Vlaamse beweging is, waar men van oudsher weinig op heeft met religie.”

Uw boek gaat over een boerenfamilie. Wat heeft u met polders en de boerengemeenschap?

„Ik ben opgegroeid in de Krimpenerwaard, waar ik ook een deel van *De kaalvreter* laat afspelen. Wij hadden om principiële redenen geen televisie, dus als kind was ik veel buiten. In de winter trokken wij de polder in op onze doorlopers, en 's zomers fietsten we naar een boer in Ouderkerk om melk te halen.”

„Onze vakanties brachten we door bij boeren in het Zwarte Woud, waar mijn ouders aanklopten om in hun

beste Duits te vragen of we een tijdje met de vouwwagen op hun land mochten staan. Dat betekende: geen wc, maar een zelfgegraven gat tussen de bomen, en je haar wassen met het ongelooflijk koude bronwater van de drinkbakken voor het vee.”

„In de jaren zeventig en tachtig was het voor meer conservatieve ouders zoals de mijne nog tamelijk gemakkelijk hun kinderen een beschermd, traditioneel leven te bieden, weg van alle wereldse fratsen. Ik ben daar niet negatief over. Het vele buiten zijn, de padvinderachtige vakanties en de bezoeken aan die kleine, warme stal hebben een onuitwisbare indruk op mij achtergelaten.”

Leie, de joodse boerenvrouw uit De kaalvreter, zullen veel lezers niet meer vergeten. Hoe kwam u op Leie en haar karakter?

„Gaandeweg. Ik wilde een roman schrijven over een gezin waarin de onderlinge verhoudingen zwaar onder druk komen te staan door iets ingrijpends, in dit geval de confrontatie met een jeugdtrauma bij Leie, de moeder. Inspiratiebron was *Een gegeven leven* van journalist Anneloes Pen, waarin het waargebeurde verhaal wordt naverteld van een Joodse

baby die onderduikt bij een Zaans gezin. Als haar ouders, die ternauwernood de oorlog hebben overleefd, haar komen ophalen herkent ze hen niet meer.”

„In Nederland zijn er na de oorlog meerdere van dergelijke schrijvende situaties geweest; onderduikkinderen die na afloop van de oorlog weigeren met hun biologische ouders mee te gaan, soms ook aangemoedigd door hun pleegouders of de Nederlandse overheid. Het nog jonge kind, zich niet bewust van wat er speelde, had zich helemaal gehecht

aan de pleegouders en wees de biologische ouders af. Dit is wat ik Leie laat overkomen: ook zij wees haar moeder af, met tragische gevolgen. Wanneer later tot haar doordringt wat ze heeft gedaan, leidt dit tot een grote crisis. Kan ze schuldig gerekend worden? En zo niet, wie dan wel?”

U schrijft het verhaal vanuit vier mensen. Moeder Leie zit psychisch in de knoop, vader Dirk is gefrustreerd omdat zijn vrouw emotioneel maar ook lichamelijk niet meer binnen zijn bereik is, zoon Anton zoekt als puber zijn weg, zoon Meeus

Schrijver Machteld Siegmann. Foto: Bianca Sistermans

want hoewel ik het in zo'n heftige mate als Leie niet heb meegemaakt, weet ik wel wat depressie is."

Helpt schrijven dan om aan de goede kant van de 'lijn' te blijven?

„Depressie voelt voor mij niet zozeer als een lijn maar als een zinkgat waar ik plotseling induik. En ja, het helpt me dan wel om te schrijven, maar dan vooral over mijn gedachten, over wat er in mij omgaat. Werken aan mijn roman is dan niet gemakkelijk en al helemaal niet bevredigend, want met de verbeelding en creativiteit is het in zo'n fase slecht gesteld."

Franka Treur en Marieke Lucas Rijneveld schreven ook over een boerenlandschap en lieten daar een geloofscrisis afspelen. Uw boek vind ik veelomvattender, misschien zelfs wel uitdagender door de thema's. Het gaat over weten en niet-weten, over de vraag van schuld, over verdringing. Hoe bent u aan deze schrijftoon gekomen?

„Ik heb heel veel geschreven en uitgeprobeerd. Zo heb ik heel veel in mijn la liggen wat waarschijnlijk nooit uitgegeven zal worden, maar toch betekenisvol is omdat het me geholpen heeft mijn toon te vinden, wat dat dan ook moge betekenen. Want elk nieuw boek, elk personage en elke setting vraagt om een verbuiging van die toon in een of andere richting, daar ben je nooit klaar mee en dat is maar goed ook, anders zou het behoorlijk saai worden, zowel voor mijzelf als voor de lezer."

„Daarnaast hielp het me om veel goede literatuur lezen. Ik heb zelf veel opgestoken van Amerikaanse schrijvers als John Steinbeck, Graham Greene en William Faulkner, zowel van hun stijl als van de manier waarop ze de menselijke conditie beschrijven."

U schrijft ergens: 'Zou je God herkennen als hij langskwam? Of zou je je ook van hem afwenden omdat het niet om aan te zien is: een oude van dagen, afgesneden van het land der levenden, iemand met een last die te zwaar is?' Hoe denkt u zelf eigenlijk over God?

„Het beeld slaat op Jezus, het citaat is een vrije weergave van een profe-

tie over hem in Jesaja 53. De vraag naar het waarom van het lijden, verbonden aan het geloof – waarom staat God dit toe? – is de vraag van mijn personages, en ook die van mijzelf. Het is een vraag waar ik geen antwoord op weet. Wat ik wel geloof, is dat er een mysterie in lijden zit, en dat er genade verborgen is in de leegte en het gemis. Dat zegt ook de Amerikaanse dichter Christian Wiman in *Mijn heldere afgrond*, een boek dat mij heeft geïnspireerd bij het schrijven."

„Zelf vind ik dat het christelijk geloof het meest recht doet aan hoe ik het mens-zijn ervaar, namelijk als iets ongerijmds, een geheim. Tegelijkertijd ben ik me bewust van de absurditeit iemand te aanbidden die lijdt omwille van al het lijden, iemand van wie gezegd wordt dat het opperste moment van lijden zijn moment van triomf was, zoals Paulus zegt in Kolossenzen 2. Ik denk dat dit mysterie mij altijd bezig zal houden: de vuiligheid, het ongehoorde en schandelijke ervan, en tegelijkertijd de deur die daar wordt opengezet."

Waarnaar zou de deur opengezet worden, denkt u?

„Iets dat veel te groot is om er woorden aan te wagen, want het hangt samen met: God te zien, hoe hij is."

God houdt van zijn volk, maar stuurt er wel kaalvreters op af. Kan ik dat zo zeggen?

„Zelf tast ik hier ook in het duister. Al denk ik niet dat God in strijd is met zichzelf, en 'dus' meer in lijn is met Joel 1:4, het motto van mijn roman. Daar straft Hij zijn volk, zodat ze spijt krijgen van hun ongehoorzaamheid en naar Hem terugkeren. Tegelijkertijd is het de ervaring van veel gelovigen – onder wie Job – dat veel van ons lijden zinloos lijkt. In dat geval is een 'en' meer op zijn plaats: we begrijpen niet waarom God het toestaat, maar geloven desondanks dat Hij van ons houdt en op de een of andere manier alles in orde maakt."

Een uitgebreidere versie van dit interview heeft gestaan in CLO Magazine

Jaarlijkse publiekslezing van het Fries Godgeleerd Gezelschap

Tijdens de jaarlijkse open vergadering van het Fries Godgeleerd Gezelschap op 7 oktober houdt Machteld Siegmann een lezing, **waarin ze ingaat op de ver-**

wantschap tussen theologisch besef en literaire verbeelding. Dat doet ze mede vanuit de twee romans die zij schreef: *De kaalvretter* (2019) en *Wachter op de*

morgen (2022). **Siegmann zal op verschillende vragen rond geloof en verbeelding ingaan, met een persoonlijke invalshoek.** De lezing vindt 7

oktober plaats in de Doopsgezinde Kerk te Leeuwarden. Aanvang 10.00 uur. Entree: 20 euro (inclusief lunch). Opgave: tjdereus@solcon.nl

KORT NIEUWS

RAKETTEN EN DRONES

Iran beschiet Koerden in Irak om protesten

Bij Iraanse beschietingen in Iraaks Koerdistan zijn zeker negen mensen om het leven gekomen. De Iraanse Revolutionaire Garde heeft de Koerdische regio in het buurland beschoten met raketten en drones. De Iraanse autoriteiten hebben de Iraanse Koerden in Irak ervan beschuldigd dat ze de protesten in Iran hebben aangewakkerd. De protesten begonnen vrijdag nadat de 22-jarige Mahsa Amini was gestorven. Ze was opgepakt door de religieuze politie, omdat ze niet voldeed aan de islamitische kledingsvoorschriften.

BENZINE EN GRAAN

Rusland helpt taliban aan handelsdeal

Rusland heeft de taliban aan de eerste grote internationale handelsdeal voor Afghanistan geholpen sinds de machtsovername vorig jaar. Volgens de taliban krijgt het land jaarlijks met korting benzine, diesel, kookgas en graan vanuit Moskou. Rusland kan de producten sinds de invasie van Oekraïne moeilijker kwijt door westerse sancties. Rusland heeft de extremistische beweging net als alle andere landen niet erkend als regering. Moskou besloot als een van de weinige regeringen wel om de ambassade in Kabul open te houden.

KABINETSBSLUIT

40 miljoen euro extra tegen eenzaamheid

Het kabinet gaat de komende jaren veertig miljoen euro extra investeren om eenzaamheid aan te pakken. Het bedrag gaat onder meer naar gemeenten en maatschappelijke initiatieven tegen eenzaamheid. Ook wordt het geld gebruikt om te onderzoeken wat tegen eenzaamheid werkt. Staatssecretaris Maarten van Ooijen (Volksgezondheid) heeft zijn plannen woensdag met de Tweede Kamer gedeeld. Volgens Van Ooijen heeft de coronacrisis laten zien dat iedereen zich eenzaam kan voelen. Daarom zal de nieuwe aanpak zich op alle Nederlanders richten. Jaarlijks wordt er al vijf miljoen euro aan het programma besteed.

is bezorgd en fijngevoelig. Met wie heeft u de meeste klik?

„Alle vier bezitten aspecten van mijzelf, dat kan niet anders, ik heb ze tenslotte allemaal zelf bedacht. Al herken ik mijzelf denk ik het meest in Leie en Meeus. Net als Meeus heb ik een gevoeligheid voor geluid, en ik herken me ook in zijn behoefte alles te fiksen. En in Leie herken ik me dan weer vanwege haar gevoelens van onmacht, want hoewel ik het in zo'n heftige mate als Leie niet heb meegemaakt, weet ik wel wat depressie is."gevoelens van onmacht,